

Camilla Møhring Reestorff

The Cultural Canon and the national anchoring of culture

English Summary

This paper deals with the importance of the concepts of culture and class in contemporary Danish politics. The concepts are necessary in order to understand the political discourse about globalisation and the ways in which the relations between the local and the global are changing. The Ministry of Culture's Canon of Culture, launched on the 24th of January 2006, exemplifies how the government's conception of globalisation as a threat to the nation results in a cultural political strategy, which is an attempt to establish a shared national comprehension of culture as locally bound. It is claimed that culture is used as a means to establish an imagined, territorially bound and unchangeable nation state. The local anchoring of culture entails that trans-national and global communities based on culture and class are undermined in favour of national identity. The complexity of the nation and the world is reduced because of the national standardisation of culture, which installs an illusory order, a community based on values and culture. Culture becomes hierarchical – this article says – when those who are not a part of the community are excluded. Human beings, societies and cultures are then divided.

Camilla Møhring Reestorff

Ph.d.-studerende ved Nordisk Institut, Aarhus Universitet. Hun arbejder med projektet »Kulturpolitisk kanon og kunstpolitisk praksis i den globaliserede nationalstat«.

K&K 104 (2007), 86–108

Camilla Møhring Reestorff

Kulturpolitiske kanonkugler

Kulturkanonen og kulturens nationalstatslige forankring

Introduktion

Denne artikel beskæftiger sig med, hvordan begreberne kultur og klasse relaterer sig til dansk politik i det nye årtusinde. Begrebernes nødvendighed hænger sammen med den politiske diskurs om globalisering, hvor forholdet mellem det lokale og det globale ændrer sig. Jeg vil, med kulturministeriets og kulturminister Brian Mikkelsens kulturkanon fra den 24. januar 2006 som eksempel, vise, at den magthavende diskurs som reaktion på globaliseringen etablerer en lokal kulturforståelse. Den lokale forankring af kulturen betyder, at mulige transnationale kultur- og klassefællesskaber undermineres til fordel for en national identitetskonstruktion.

Udgangspunktet er en analyse af de kulturelle implikationer af globaliseringen. Kulturen deterritorialiseres,¹ idet globaliseringen medfører et tab af relationen mellem kultur og geografiske og sociale territorier. Det muliggør en pluralitet af forestillede verdener, og ændrer eller udfordrer det Benedict Anderson kalder forestillede fællesskaber. Med det vil jeg vise, hvordan regeringens optik på globalisering konkretiseres inden for det kulturpolitiske område gennem en særlig strategi, der er et forsøg på at opretholde den tabte relation mellem det territorielle område, nationen, og kulturbegrebet. Kulturbegrebet anvendes essentialistisk som målestok for en forestilling om en territorielt afgrænset og uforanderlig nationalstat.

Når kulturen anvendes essentialistisk som udgangspunkt for national identitet undermineres lokale variationer som økonomiske og sociale forskelle, og det traditionelle klassebegreb baseret på materielle og sociale forhold taber terræn. Men hvor det med det traditionelle klassebegreb var materialitet, der skabte distinktioner mellem grupper, er det med den nationale kulturelle identitet kultur, der er distinktiv. Nationens og verdens kompleksitet reduceres i kraft af den nationale standardisering af

kulturen, der installerer en illusorisk orden, et værdi- og kulturbaseret fællesskab. Kulturen bliver hierarkisk og distinktiv, når de, der ikke deltager i fællesskabet, ekskluderes. Der sættes skel mellem mennesker, samfund og kulturer.

Kanonens udviklingshistorie

Begrebet kanon har en lang historie. Oprindeligt betød det »målestok«, altså en normativ betegnelse for en regel eller en norm. Som sådan blev ordet benyttet i antikken, hvor det betegnede tragedieforfattere, digtere og talere, der havde deres berettigelse i undervisningen. Desuden har begrebet rødder i kristendommen. På et kirkemøde i Alexandria i år 367, vedtog biskopper og kejserlige embedsmænd den rette kristne lære, en kanon.²

Den nuværende brug af begrebet, hvor kanonen er en liste over klassikere, er ny – i hvert fald i dansk sammenhæng. Det vi i dag forstår ved kanon, har ord som klassiker, tradition eller historie også dækket. I forbindelse med skrivningen af ethvert medies historie kan man argumentere for, at der altid vil være tale om kanonisering, da et valg altid indeholder et fravalg, og at kanonprojektet derfor ikke er så forskelligt herfra. Men i værker som for eksempel *Dansk Litteraturhistorie*³ og *Danske digtere i det 20. århundrede*⁴ er der en flerstrengt tilgang til historien. Her er tale om både periodisering, hovedlinier og litteraturhistoriografi, herunder konstruktioner og kanoniseringer. Set i dette perspektiv rummer kulturkanonen kun en meget begrænset del af, hvad der er litteraturhistorie. Desuden er værkerne repræsentanter for hovedstrømninger i litteraturen. Hovedstrømninger, der selvsagt altid vil være homogeniserende og dominerende, men ikke eksklusive. I spørgsmålet om hegemoni og dominans er det interessant, at kanoniseringen ændrer magtbalancen inden for kunsten. Eksempelvis besad Klaus Rifbjerg og Poul Henningsen ikke fra starten en magtposition. De var i opposition. Deres position og indflydelse er opnået i kraft af en aktiv lancering af modernismen og af egne værker. Med kulturkanonen, bliver dette billede vendt. Rifbjerg er ikke længere en kulturel magtfaktor udelukkende i kraft af sit eget virke og sin litterære produktion, hans position er nu etableret oppefra, ligesom Poul Henningsens rebelskhed er blevet institutionaliseret. Heri består forskellen på en klassiker og et kanoniseret værk, for hvor en klassiker er holdbar i kraft af sin egen kvalitet, er det blevet besluttet om et kanoniseret værk, at der bør være et sådant. Med den nuværende brug af kanonbegrebet, er der altså sket et omfattende skift i oplevelsen af, hvad kultur er. Et skift, der peger tilbage på kanonens oprindelse og på sammenkædningen af

kultur og dannelse.

Denne udvikling begyndte med »indoktrineringsdebatten«, der blev indledt med en artikel i *Berlingske Tidende* den 13. oktober 1974. Debatten gik på den påståede marxistiske påvirkning af børn og unge i skolerne, og dannelse, eller mangel på samme, blev et nøgleord. Spørgsmålet om dannelse blev fortsat debatteret frem til 1982, hvor Bertel Haarder blev undervisningsminister. Han havde netop skrevet *Kampen om gymnasiet*,⁵ hvor han anklagede den socialdemokratiske undervisningspolitik for at være for lighedsorienteret og rejste krav om højere grad af dannelse. I 1986 udkom så Allan Blooms bog *The Closing of the American Mind*, der indledte en amerikansk kanondebat, der fik stor indflydelse på den danske. Allan Bloom var bekymret for kulturens tilstand, som han mente, var i forfald på grund af den omsiggribende værdirelativisme. Ifølge Bloom har relativismen forkastet almindelsen: »Forskellene og ligegyldighederne er for store. Det er svært at forestille sig, at universitetet skulle have midler og energi til at oprette eller genoprette idéen om det uddannede menneske og til igen at indføre en almindelse.«⁶ Bertel Haarder blev inspireret af Allan Bloom og dennes iagttagelser omkring relativisme og almindelse, og i 1992 nedsatte han det første danske kanonudvalg. Her viste det sig, at almindelsens påståede forfald ikke fandt genklang i danskundervisningen. Hans Hauge, der var medlem af kanonudvalget, skriver blandt andet: »Det viste sig overraskende, at dansklærerne – trods deres radikalitet – havde fastholdt kanon. Stort set alle læste Holberg, folkeviser og Kingo.«⁷ Det vil altså sige, at klassikerne, den kunst og litteratur, der har en selvberørende kvalitet, ikke forgår. Dansklærernes kritik af den daværende kanondebat gik da heller ikke på, at de skulle læse Holberg, for det gjorde de jo alligevel, men på at det blev dem dikteret.

Oplevelse af et moderne menneskeligt og kulturelt forfald genfindes også i den nuværende kanondebat, der blev skudt i gang i 2003 med Torben Weinreichs artikel »Litteraturens kanon – og børnelitteraturens«,⁸ der fik omfattende opmærksomhed i medierne. Også i den nuværende debat genfindes Allan Blooms opgør med relativismen. Bloom skrev, at der i den vestlige kultur er »en vilje til at tvivle på, om ens egen måde er den bedste.«⁹ Et udsagn, der finder direkte genklang hos Brian Mikkelsen i udtalelser som, »vi er gået til kamp imod den multikulturelle ideologi, der siger, at alt er lige godt. Fordi hvis alt er lige godt, så er alt ligegyldigt. Og det vil vi ikke acceptere.«¹⁰ Relativismen står altså stadig for skud, og i dette udsagn også relativismens ide om ligestillede kulturer.

Som følge af den omfattende mediebevågenhed omkring Torben Weinreichs artikel nedsatte Undervisningsministeriet i marts 2004 et udvalg, der skulle pege på en litterær kanon. Ulla Tørnæs, der på daværende

tidspunkt var undervisningsminister, ønskede som udgangspunkt, at kanonen skulle være vejledende, men i løbet af sommeren 2004 blev den obligatorisk for folkeskolen og gymnasiet. Da kanonen kom i oktober 2004, vakte den stor jubel. Diskussionen, der fulgte, gik ikke på begrebet kanon og kanonisering, men på hvem der var og ikke var med. Desuden blev der rejst krav om adskillige andre kanoner, bl.a. om en kanon til seminarier, til film, kunst, geologi, naturvidenskab, det danske køkken, kristendomsfaget og idræt. Der blev lavet en mængde alternative kanoner. Eksempelvis har musikbladet *Gaffa* lavet en rockkanon, Per Theil har i tidsskriftet *Schäfer* lavet bøssernes litterære kanon, og Pål Dahlerup og Anne-Marie Mai offentliggjorde i Politiken en supplerende kvindelitteraturkanon. Debatten gik på, hvad der skulle med i en kanon, frem for hvorvidt der overhovedet skulle være en kanon. De debatterede emner var generelt begrænsede og mangelfulde, da fraværet af f.eks. kvinder i kanonen ikke skyldtes, at kanon direkte var baseret på eksklusionskriterier, men at kvinder historisk set har haft en dårlig adgang til uddannelse og dermed til at producere kunst.

Kanoniseringen stoppede ikke med *Dansk litteraturs kanon*. I december 2004 erklærede kulturminister Brian Mikkelsen, at han ville lave en vejledende kanon. Han nedsatte syv kanonudvalg, der hver skulle angive tolv hovedværker inden for områderne: arkitektur, billedkunst, design og kunsthåndværk, film, musik, scenekunst og litteratur. De syv udvalg bestod af hver fem medlemmer, hvoraf en var udvalgsformand. Projektets overformand blev Jørn Lund. Igen omhandlede debatten, hvilke områder der manglede. Modersmålselskabet, støttet af Bertel Haarder, rejste således et krav om en særlig salmekanon, en særlig historiekanon med 25-40 kanoniserede perioder og begivenheder blev planlagt, og planen om en idrætsskanon blev gennemført.

Den 24. januar 2006 blev Kulturministeriets kanon offentliggjort. Ideen om en kanon var i den politiske opposition blevet godt modtaget, og det var da heller ikke kanonprojektet som sådan, der blev kritiseret. Ved offentliggørelsen var Enhedslistens kommentar: »Kulturkanon: Kvinder er – åbenbart – uinteressante.«¹¹ Det samme tema fandt man hos Socialdemokratiet, hvor partiets ligestillingsordfører, Kirsten Brosbøl, bad ministeren forklare, hvordan kønsperspektivet var indgået i arbejdet.¹² Igen var det spørgsmålet om, hvilke værker, der var og ikke var på listerne, der var hovedtema, samt hvorfor der pludselig var en ottende kanon, en børnekanon – og hvorfor Anders And var berettiget til at være på denne. Men også en skepsis begyndte at brede sig, og spørgsmålet om, hvad kanonen skulle bruges til blev heftigt debatteret. F.eks. skrev Det Radikale Venstre i en pressemeddelelse: »Isoleret set synes Det Radikale Venstre,

at en kulturkanon er en god idé. Men hvad vil regeringen egentlig bruge kanonen til?«¹³ Kanonen opfattes altså fra politisk side som en god ide, hvor den politiske brug dog kan være et problem. Men problemet ved en kanon er ikke, hvad den kan bruges til, da en direkte påvirkning ved hjælp af kanonen er svær, så længe den ikke er obligatorisk. Det er den politiske beslutning om at nedsætte en kanon, og de implikationer en kanon har på opfattelsen af kultur, der er problematisk.

Kulturkanonen som politisk projekt

Ved lanceringen i 2004 blev planen om en kulturkanon generelt godt modtaget, men da kulturminister Brian Mikkelsen i sin tale på De Konservatives landsmøde, fik knyttet kulturkanonen sammen med den borgerlige kulturkamp mod både kulturradikalister og de muslimske borgere i Danmark, opstod der problemer. Flere af kanonudvalgenes medlemmer truede med at gå, mens andre nøjedes med at tage afstand til talen og afvise at være spændt for en politisk vogn. Blandt andet udtalte Jørn Lund at: »Det [kanonarbejdet] blev udlagt som en manifestation af danske værdier, og det bryder jeg mig ikke om«,¹⁴ og han afviste, »at kanonarbejdet er et forsøg på, at etablere én dansk, kulturel referenceramme.«¹⁵ I to dage fulgte mere tumult, trusler fra kanonudvalgets medlemmer om en forestående afgang og en pressemeddelelse, hvori ministeren udtalte: »Min udtalelse på Det konservative Folkepartis årsmøde har givet anledning til flere reaktioner i kanon-udvalgene. Det beklager jeg.«¹⁶ En formulering, der efterlader tvivl om, hvorvidt han beklager reaktionerne eller udtalelsen. Ministeren påpegede desuden, at udvalgene arbejder uafhængigt af politisk indblanding: »Jeg vil gerne understrege, at det er udvalgenes kanon – og hverken Kulturministerens eller Kulturministeriets.«¹⁷ Herefter udtalte Jørn Lund, at »Ministeren har strakt sig langt, og det var også nødvendigt. Vi har fået vist, at kulturkanonen ikke er et politisk projekt.«¹⁸ Men hvis ikke kanonen er et politisk projekt, hvad er den så? En teknokratisk skrivebordøvelse uden nogen konsekvens?

Kulturkanonen må betragtes som en toleddet størrelse, hvor det ene led er de enkelte værker udvalgt af udvalgsmedlemmerne, og det andet kanonprojektet som helhed. Hvis man udelukkende behandler det første led, kan man argumentere for, at kanonen er apolitisk. Her er det udvalgsmedlemmerne, der råder, hvad der jo netop var Brian Mikkelsens pointe i pressemeddelelsen. Det må dog tilføjes, at udvalgsmedlemmerne er politisk udpegede. Med det andet og overordnede led, kanonprojektet i sin helhed, forholder det sig anderledes. Beslutningen om i det hele taget at lave en kanon er politisk. Kanonen er ikke blot en deskriptiv fortegnelse

over værker. Kanonen indledes af Brian Mikkelsen og Jørn Lund, der begge begrundede kanonens nødvendighed og fortsatte værdi. Desuden har redaktionen af kulturkanonen skrevet en indledning: »En let indgang til dansk kulturarv«. ¹⁹ Her opstilles seks grunde til at lave en kanon, hvor der blandt andet står, at en kanon vil:

»Bidrage til en levende kulturdebat, fordi den er målestok for kvalitet – en målestok, der selvfølgelig konstant vil blive udfordret og diskuteret.« ²⁰

»Give os referencepunkter og bevidsthed om, hvad der er særligt ved danskere og ved Danmark i en verden, der bliver mere og mere globaliseret.« ²¹

Punkterne udlægges som om, de er skrevet af kulturkanonens redaktion, og at det altså dermed er udvalgene og redaktionen, der begrundede kanonens nødvendighed. Men de samme punkter er skrevet af Brian Mikkelsen i »Hvorfor en kulturkanon?« og lå på Kulturministeriets hjemmeside allerede i november 2005.

»En kulturkanon bidrager til en levende kulturdebat, fordi kanonen angiver en målestok for kvalitet - en målestok, der selvfølgelig konstant vil blive udfordret.« ²²

»En kanon giver os referencepunkter i globaliseringen. En kanon rummer fikspunkter, der gør os i stand til at forholde os til de mere eller mindre løsrevne informationer og budskaber fra hele verden, som elektroniske medier tilbyder os.« ²³

Den samme afhængighed findes i de fire resterende punkter. Det, der skulle være en uafhængig redaktions begrundelse for en kanon med Dorthe Skaaning Mathiesen som den ansvarlige, fremstår altså som en afhængig underafdeling til Brian Mikkelsen og kulturministeriet. Det betyder ikke, at de kanoniserede værker er politisk udvalgte, men det peger på, at kanonprojektet som helhed er et udtryk for en politik, der omhandler forholdet mellem det lokale og det globale. Ligesom det understreger vigtigheden af at skelne mellem de to led: kanonens værker og kanonprojektet som helhed.

Kanonens nødvendighed – den truede nationalstat

Anthony D. Smith definerer nationen som: »et navngivet menneskeligt fællesskab, der bebor et hjemland og har fælles myter og en fælles historie, en fælles offentlig kultur, en enkelt økonomi og fælles rettigheder og pligter for alle medlemmer.«²⁴ Definitionen er selvsagt en idealtypisk stilisering, men alligevel danner den grundlaget for forestillingen om nationalstaten. Nationen, som den her defineres, bærers yderligere af tre grundlæggende idealer nemlig idealerne om kollektiv enhed, selvstyre, og national identitet.²⁵ En idealtypisk nation er altså en sammenhængende selvstyrende enhed med et nationalt fællesskab og identitetsgrundlag, der bygger på et fælles territorielt område, et socialt og kulturelt fællesskab samt en fælles økonomi. Netop den sociale, økonomiske og kulturelle sammenhængskraft betones fra politisk hold. I sin tale til Folketingets åbning den 2. oktober 2007 siger statsminister Anders Fogh Rasmussen:

»Det er en fantastisk styrke ved det danske samfund, at vi hænger så godt sammen socialt, økonomisk og kulturelt. Det er et centralt mål for regeringen at bevare og udvikle denne sammenhængskraft.«²⁶

Betoningen af sammenhængskraft finder man også i regeringsgrundlagene fra 2001 og 2005. National kohærens opleves altså som en styrke for nationen og som noget, der derfor er centralt at bevare.

Behovet for at sikre nationalstatslig sammenhængskraft opstår i forbindelse med opfattelsen af globalisering som en trussel mod den i nationen forankrede politiske, økonomiske og kulturelle enhed. Dette fremgår eksplicit af regeringens globaliseringsstrategi *Fremgang, fornyelse og tryghed*, hvor de indledende ord er:

»Globaliseringen betyder, at de økonomiske, kulturelle og politiske forbindelser på tværs af landegrænser bliver stadig tættere.«²⁷

Det, der her betones, er netop, at nationens fællesskabsgivende faktorer, som de defineres af Anthony D. Smith, i stigende grad konstitueres overnationalt. Dermed udfordres nationalstatens tre kerneområder: den kollektive enhed, hvor territoriel enhed er forudsætning for social og kulturel enhed, den i politisk og økonomisk forstand selvstyrende og autonome nation og den nationale identitet.

Denne globaliseringsoptik ekspliciteres i kanonprojektet. Kanonen er netop et forsøg på at forankre kulturen territorielt og dermed sikre natio-

nalstaten i en globaliseret verden. I forordet til kulturkanonen i kulturministeriets tidsskrift *Kulturkontakten* angives det, at kulturkanonen skal »give os referencepunkter og bevidsthed om, hvad der er særligt ved danskere og Danmark i en verden, der bliver mere og mere globaliseret.«²⁸ Og globalisering er da også et tilbagevendende tema, når der skal gives en årsag til nødvendigheden af en kanon. At kanonen »giver os referencepunkter i globaliseringen«,²⁹ er et ofte anvendt argument, ligesom bevaringen af vores kultur og de væsentlige værker for eftertiden opleves som en nødvendighed i det moderne samfund. Der efterlades altså ingen tvivl om, at globaliseringen opfattes som noget, der udfordrer ideen om en fælles dansk kultur.

Opfattelsen af, at globaliseringen er kendetegnet ved økonomisk, politisk og kulturel udveksling verden over, er ikke forkert men meget bred. Det er vigtigt at understrege, at globaliseringen ikke har direkte indflydelse på alle aspekter af det nationale liv. De internationale forhold påvirker vores verden, men den direkte betydning for individets hverdag er relativt begrænset. En del af globaliseringens betydning findes ikke i den konkrete globale udveksling, men i bevidstheden om muligheden heraf.

Den globaliserede nationalstat – økonomiske, politiske og kulturelle udfordringer

Idealet om den selvstyrende, autonome og territorielt afgrænsede nation udfordres af globaliseringens processer. Det betyder, at der med globaliseringen opstår et problem i forhold til den måde, hvorpå vi har defineret vores verden siden nationalismens endelige gennembrud i årene omkring 1848 og frem til i dag. Med globaliseringen sker der en gennemstrømning af kapital, varer, informationer og mennesker, muliggjort ved hjælp af forbedret kommunikation og teknologi i form af blandt andet internet, mobiltelefoni og billige flyrejser. Globale miljø- og sikkerhedsspørgsmål dominerer ligesom også multinationale selskaber og det internationale marked øger behovet for overnational styring. Hermed opstår et nyt verdensbillede, hvor verden opfattes som 'lille', og hvor nationens territoriale afgrænsning er af mindre betydning, hvad der udfordrer tanken om national autonomi. I Europa afspejles udviklingen i en bevægelse mod en tættere knyttet overnational enhed, EU, hvis politiske kompetencer og økonomiske fællesskab udvides eksempelvis med Maastricht-traktaten og euroen. Det tætte samspil mellem landene betyder, at globale forhold får direkte indflydelse på befolkningernes materielle forhold og omgivelser, f.eks. i form af EU-regulativer for landbrug og handel. I kraft af globaliseringen vokser bevidstheden om betydningen af konkurrerende magter,

der er større end nationalstaten og dennes territoriale grænser. For befolkningen betyder disse forhold generelt mere usikkerhed i planlægningen af hverdagen og mindre tiltro til regeringens evne til at kontrollere begivenhederne. Netop EU-sammenhængen er et godt billede på den danske globaliserings skepsis. Her har vi jo som bekendt forbehold og en tradition for at stemme nej. Kulturkanonen og EU-skepsisen kan opfattes som henholdsvis et kulturelt og et politisk nej til globaliseringen og som et forsøg på at bevare det nationale.

Nationalstaten som kollektiv enhed indebærer ifølge Anthony D. Smith, at territorial enhed opfattes som en forudsætning for social og kulturel enhed. Den territoriale autonome enhed udfordres som nævnt af overnationale politiske og økonomiske institutioner. Med globaliseringen sker der ydermere et tab af relation mellem geografiske og sociale og kulturelle territorier; steder udgør ikke længere hovedgrundlaget for identitet. Hvis man som John Tomlinson opfatter globalisering som et empirisk forhold i den moderne verden, der udgøres af en række komplekse forbindelser,³⁰ betyder det, at den territoriale distance opleves mindre, fordi teknologiske vindinger betyder, at fjerne steder bliver let tilgængelige. Denne deterritorialisering³¹ medfører, at hybride formationer opstår. Forskellige og overnationale organisationsformer opstår. James Clifford skriver, at der sker »en forøgelse af tilgængelige organisationsformer: transnationale, internationale, makroregionale, nationale, mikroregionale, kommunale, lokale.«³² Denne udvikling kendetegnes blandt andet ved internationaliseringen af arbejdsmarkedet og en massiv immigration på tværs af kontinenter. Clifford argumenterer for, at kulturen er en rejse, og at: »Forflytningspraksisser kan vise sig som konstituerende for kulturelle meninger snarere end deres simple overførsel eller udvidelse.«³³ Rejsen og deterritorialiseringen har en afgørende indflydelse på det moderne menneskes identitet, idet kulturel mening ikke bare flyttes, men produceres i bevægelsen og i forbindelser mellem kulturer. Det helt centrale i dette er, at mennesker og kulturer i kraft af globaliseringens deterritorialisering får mulighed for at være eller danne hybride formationer og transnationale fællesskaber. Tabet af relationen mellem geografiske og sociale og kulturelle territorier betyder i sidste ende, at det bliver problematisk at fastholde den nationalt forankrede sociale og kulturelle enhed i og med, at mening kan konstitueres uafhængigt af og på tværs af nationens territoriale grænser.

Overnationale fællesskaber baseret på kultur- og klasse-tilhørsforhold

I kraft af at deterritorialiseringen underminerer kultur som betegnende for lokaliteter, ændres måden, hvorpå kultur conceptualiseres. I og med, at kultur ikke nødvendigvis er knyttet til steder, åbnes muligheden for transnationale fællesskabskonstruktioner. Dermed opstår der en pluralitet af mulige forestillede verdener, og det ændrer de forestillede fællesskaber,³⁴ der ikke længere nødvendigvis er nationalt eller lokalt forankrede. Der sker det, at de identitetsmæssige tilhørsforhold ændres, fordi det er muligt at skabe globale tilhørsforhold, der vejer tungere end den nationale identitet.

I regeringens globaliseringsstrategi fra 2006 ses det som en nødvendighed at forny nationalstaten, da globaliseringen ellers truer den økonomiske position og dermed nationalstatens sammenhængskraft:

»Hvis vi ikke fornyer os, kan vi få svært ved at fastholde Danmarks position som et af verdens rigeste lande. Og der vil være risiko for, at det danske samfund bliver mere opsplittet, fordi ikke alle vil være rustet til at møde kravene på fremtidens arbejdsmarked.«³⁵

Dette kommer også til udtryk på første side i indledningen til regeringsgrundlaget fra 2005:

»Vi ønsker ikke et todelt samfund med en elite, der kan klare det hele, og en restgruppe som hele tiden er udsat for stor ledighedsrisiko og sociale problemer. Det hører med til at have et stærkt samfund med en stærk konkurrenceevne, at der er en sammenhængskraft, og at der ikke er for stor social og økonomisk ulighed.«³⁶

Bourdieu har i flere værker³⁷ argumenteret for, at forbindelsen mellem kultur og klasse består i, at sociale klassers magt opererer på kulturfeltet, og at handlinger inden for kulturområdet hjælper til med at reproducere ulighederne mellem de sociale klasser. Det vil sige, at de kulturelle praksiser involverer, at kulturel differens opretholdes, og at magten, der tager afsæt i økonomi, legitimeres. Hos Bourdieu skaber en økonomisk konkurrencedygtig stat altså ikke sammenhæng, men reproducerer tværtimod uligheder. Det hænger sammen med hans begreb om klasse-habitus, der er kendetegnet ved, at medlemmer af en gruppe har nogenlunde fælles erfaringsgrundlag og vilkår, hvad der sikrer, at klassen har ensartede prak-

sisser. De sociale klassers karakteristika er både økonomiske, politiske og symbolske. De forskellige klasser kæmper om at øge deres kulturelle kapital, og dermed styrke klassens kultur i modsætning til den eller de andre klasser. John Storey bygger i *Inventing Popular Culture* videre på denne tanke, idet han ser opfindelsen af populærkultur som den Anden til finkultur som en institutionalisering af forholdet mellem klasse og kultur.

Spørgsmålet er, hvad muligheden for transnationale kulturelle fællesskaber betyder for klasseskabelsen. Som også Storey betoner, ser man i dag et bredere populærkulturelt forbrug, og derfor er den klassebase-rede skarpe distinktion mellem høj- og lavkultur i opløsning. Det ligger i forlængelse af Susan Sontag, der allerede i 1966 skrev, at distinktionen mellem høj- og lavkultur giver mindre mening med performere som f.eks. Bob Dylans brede popularitet. Man kunne til denne iagttagelse tilføje, at selv operaens status som højkultur ændres, når Poul Pott bliver et globalt fænomen. Goffman³⁸ og McLuhan³⁹ har desuden påvist, at elektroniske medier medfører en overlapning mellem sociale grupper. Også den fremvoksende middelklasse har haft stor betydning for forståelsen af grupper, idet omfanget af denne gruppe har redefineret forholdet mellem høj- og lavkultur og dermed forholdet mellem klasser. Det brede populærkulturelle forbrug, vi ser i dag, er kendetegnet ved en stærk internationalisering, hvor især musik, film og tv krydser landegrænserne og skaber muligheder for overnationale kulturelle fællesskaber.

Det betyder, at økonomiske og politiske, men også kulturelle grupperinger på tværs af territorielle grænser er mulige. Samtidig er det centralt, at de globale grupperinger kan have større fællesskabsgivende potentiale end det nationale fællesskab, for dermed udfordres den nationale konstruktion. Altså kulturelle, politiske og økonomiske klasser på tværs af territorielle grænser kan synes vigtigere end nationale fællesskaber, der netop forsøger at bryde kultur- og klassefællesskaber i sammenhængskraftens navn.

Lokal eller global identitetskonstruktion

Den globaliserede økonomi, politik og kultur underminerer ideen om én national kulturel identitet bundet af tid og sted. Dette påvirker den individuelle fænomenverden, idet »folk formentligt kommer til at inkluderer fjerne begivenheder og processer mere rutinemæssigt i deres perception af, hvad der er vigtigt for deres eget personlige liv.«⁴⁰ Nationens styrke afhænger af den nationale identitet, der, som nævnt, er en af nationens kerneområder. Det vil sige, at den nationale konstruktions styrke, og dermed nationens autonomi, afhænger af, om identitet konstrueres na-

tionalt/lokalt eller globalt.

Identitet opstår i forhandling mellem selvbiografisk materiale og det samme materiale, men fortalt af andre: den Anden, samfundet, myndighederne, autoriteterne. Dermed er identitet både kollektiv og personlig. Ydermere behøver sandhedsværdien ikke at være afgørende, da identitet også fremstilles i forhold til, hvem vi gerne vil være, hvad man kunne kalde forestillede identifikationer. Identitet er altså kulturelt betinget: »Vores identiteter er ikke et udtryk for vores 'nature', de er en performance i kultur.«⁴¹ At identitet er konstrueret er centralt, da det så er muligt at definere identitet som forankret enten lokalt eller globalt, og det har betydning i den politiske sikring af national sammenhængskraft.

Som nævnt er der stærke økonomiske, politiske og kulturelle fællesskaber, der fungerer globalt. Men samtidig opleves globaliseringen som en trussel mod nationalstaten, og den nationale identitet opleves som værende i forfald. Spørgsmålet er, hvordan man som borger i det demokratiske Danmarks såkaldte velfærdsstat, kan reagere på globaliseringen og definere sig selv i forholdet mellem det lokale og det globale. Min generation er opvokset med frihed, demokrati og medbestemmelse. Generationen er blandt andet blevet kaldt for generation-X, den tavse generation og nå-generationen, og de seneste skud på stammen er DRs generation sex og Nyhedsavisens generation se mig.⁴² Fælles for betegnelserne er betoningen af frihed og individualitet men også en idé om, at friheden og individualiteten er gået for vidt, i »generation sex« som promiskuitet og i »generation se mig« som selvoptagethed. Jeg har endnu ikke hørt et flatterende udtryk, så jeg adopterer Henrik Dahls »børnehave-generationen«, der netop er kendetegnet ved frihed.⁴³ Friheden gør identitets-skabelsen problematisk, da den udelukker muligheden for at definere sig selv negativt ud fra én autoritet. Friheden betyder i kombination med globaliseringens mange muligheder for kulturelle identiteter en mangel på fælles identitet. Dermed opstår et påtrængende behov for at finde sine egne rødder, at genfinde sin historie og for at skabe et fælles grundlag for egen identitet. Et behov, der kommer folkeligt til udtryk i kulturelle fællesskaber omkring nationale symboler som f.eks. foldboldmandskabet, men også gennem den tidligere nævnte EU-skepsis og en optagethed af, hvad der er særligt dansk: dansk design, dansk musik og film og dansk ironi og satire og så videre. Det lokale etableres som den nye folkekultur, som en autentisk lokal kultur, der står i modsætning til de uautentiske globale masse- og populærkulturer. Som John Storey skriver: »Det er en stor fristelse at tænke på det lokale som autentisk og det globale som påtvunget og uautentisk.«⁴⁴ Kulturkanonen er et eksempel på dette. Den er et kulturpolitisk udslag af regeringens globaliseringsoptik. Med ka-

nonen forsøges en kulturel identitet knyttet til nationalstatens territoriale grænser etableret. Blandt andet skal den etablere en styrket historisk identitetsbevidsthed, hvad der kommer til udtryk i udtalelser som: »Vi lever jo i en global tidsalder, hvor den elektroniske informationsstrøm er nådesløs... I sådan en situation er det ofte en styrke at vide, hvor man kommer fra.«⁴⁵ Kulturkanonen »giver også én følelse af at høre til. At man har et sted, hvor man har hjemme.«⁴⁶ Her er altså tale om et bidrag til en fælles identitet. En identitet, der forankres i tid og rum.

Det lokale etableres i kulturkanonen gennem en kobling af kunst og virkelighed. Idet der insisteres på, at kanonen repræsenterer danske værdier, repræsenterer den også virkeligheden, hvorved noget i kunsten tilnærmes, som ikke blot er repræsentationens inautenticitet.⁴⁷ Idet der insisteres på, at kanonen indeholder autentiske danske værdier, opstår der en metatekstuel pegen på sig selv, hvor det, der peges på, ikke er kunstens fiktive karakter, men virkeligheden. Men den virkelighed, der formidles, er jo både i værkerne og i kanonen som helhed en subjektiv fortolket gengivelse. Hvad der er centralt ved denne subjektive gengivelse er, at den forsøger at skabe en autenticitet, der knytter repræsentationen til virkelighedens og samtidens sociale rum. Som sådan kan kulturkanonen opfattes som et svar på tidens længsel efter en fælles fortælling, tradition og historie. Den etablerer en autentisk fortælling om, hvad det vil sige at være dansker, og hvad der er den danske kulturs kerne. Det vil sige, at kanonen er identitetsskabende og bevarende, og at den anviser, hvem vi er, men også hvem vi ikke er. Kulturkanonen udtrykker myndighedernes fortælling om, hvad der bør være borgernes identitet. Men i og med den imødekommer en tidstypisk længsel, er magten ikke undertrykkende men produktiv. Magten og lysten ophæver altså ikke hinanden, men sammenkædes ved hjælp af komplekse og positive ophidselses- og tilskyndelsesmekanismer.⁴⁸ Kanonen står som en institutionalisering af dette forhold, og den er en del af en strategi, der udnytter tendenser i tiden til at skabe national sammenhængskraft.

National identitet er en interessant konstruktion. Identitet forbindes oftest med ensartethed i et menneske over tid, men national identitet er kendetegnet ved interesse for kollektive karaktertræk og et historisk og kulturelt grundlag herfor, for dermed at genfinde nationens tabte autentiske kultur. Kulturkanonen lanceres netop som et bidrag til den nationale identitet og som et forsøg på at styrke den lokale autentiske kultur. Som Brian Mikkelsen siger, er kulturkanonen »et våben i kampen mod en af de mægtigste fjender, det moderne samfund har frembragt: Historieløsheden.«⁴⁹ Kanonen er en måde at tænke sig frem til det nationale fællesskab på; en måde hvorpå man kan tænke sig selv i forhold

til samfundet. Faktorer som fælles etnicitet, religion, kultur og kulturkanonens værker er ikke identitetsskabende i sig selv, men i kraft af, at de bliver tillagt en værdi for fællesskabet. Dermed kommer kulturkanonen til at stå som symbol på bestemte værdier og bidrager til den forestillede nationale identitet. Men i og med identiteten er forestillet handler den nationale identitet ikke så meget om, hvem vi er, som hvem vi gerne vil være. Der etableres snarere en fortælling om, hvilken identitet vi gerne vil og bør have.

Den nationale konstruktion

Udgangspunktet for en belysning af kanonens virkning må være måden, hvorpå samfundet og menneskets placering heri tænkes. Spørgsmålet er, om samfundet opfattes som en statisk enhed af tradition, fælles fortid og geografisk placering eller som bevægelige relationer mellem mennesker. Kanonprojektet er udtryk for en statisk samfundsopfattelse. Individet placeres i en referenceramme båret af tid og sted, og kanonen er en dokumentation af et fællesskab baseret på dette:

»En kulturkanon vil interessere mange mennesker, der ønsker at blive klogere på sig selv og deres forudsætninger ... Vi hører til i en særlig tradition, tid og kultur, og et studium af de væsentligste danske kunstværker ... vil også være en rejse op gennem Danmarks-historien og vil være et studium af vores udvikling som værdi- og kulturfællesskab.«⁵⁰

Når samfundet og individet som sådan er traditionsbundne, må kanonens opgave nødvendigvis være at dokumentere og fremme de allerede kendte traditioner. Men ligesom den bibelske kanon postulerer den nuværende kanon at være objektiv eller snarere apolitisk, »det er udvalgenes kanon – og hverken kulturministerens eller Kulturministeriets.«⁵¹ Igen vil jeg påpege forskellen mellem kanonens værker og projektet som helhed. For ja, selvfølgelig er det udvalgsmedlemmerne, der har valgt værkerne, men det er kulturministeren, der har besluttet at udvælgelsen er nødvendig, og det er ham, der har valgt udvalgsmedlemmerne. Det er altså politiske dispositioner, der er afgørende for projektets tilblivelse. Ved at benægte projektets politiske karakter skjules de bagvedliggende magtforhold og det politiske mål om kulturel forankring i det lokale frem for i det globale.

I argumentationen for nødvendigheden af en kulturkanon skriver kanonudvalgene blandt andet, at kulturkanonen skal »give borgerne en let indgang til dansk kunst og kultur.«⁵² Desuden vil »en kulturkanon styrke

fællesskabet, idet den synliggør vores fælles historiske bagage som danskere. Og en forudsætning, for at alle kan tage del i et samfund, er, at man har indsigt i samfundets historie og tradition.«⁵³ Den nationale identitet står altså centralt som individets tilknytning til samfundet og til nationen. Det problematiske ved denne kobling er, at nationen som statsform, som vist, udfordres af globaliseringen. Globaliseringens processer viser med al ønskelig tydelighed, at en traditionel opfattelse af individet som bundet af tid og sted og dermed territorielt knyttet til nationen er ude af trit med det moderne samfund eller i hvert fald som minimum er en fornægtelse af de transnationale fællesskaber og identitetskonstruktioner. En fastholdelse af ideen om identitet som først og fremmest national er et udtryk for nostalgi. Svetlana Boym opererer med to former for nostalgi: den refleksive og den restaurerende.⁵⁴ Den refleksive nostalgi er kendetegnet ved bevidstheden om og fastholdelsen af det nostalgiske. Her betegner nostalgien en længsel efter et begrænset erfaringsrum, nu hvor rummet for erfaring er blevet ubegrænset. Den restaurerende nostalgi er sandheds-søgende og traditionsbunden og forsøger rekonstruktion. Kanonen er et udtryk for en blanding af disse. Reetableringen af det nationale, »de gode gamle dage« og den autentiske lokale kultur, er et umuligt projekt, men det faktum, at en endelig fuldførelse af projektet er en umulighed, fjerner ikke længslen, der eksisterer på trods.

Nationstanken er paradoksalt, da globaliseringen på den ene side forstærker ønsket om et nationalt fællesskab, men på den anden side svækker dette fællesskab. Alligevel er nationstanken uomgængelig, og nationalstaten ønskes bevaret både fra folkelig og politisk side. I den forbindelse kan kulturkanonen medvirke til en sikring af det nationale, idet den installerer et fællesskab baseret på geografi og historie. Med kanonen forsøges det, at gøre kulturen til et rutinepræget socialt mønster, der ved hjælp af traditioner etablerer forbindelse til fortiden, hvorved en kollektiv identitet bærer traditionen, værdierne og de territoriale rammer om nationen videre. Værkerne i kanonen omtales ofte som tidsløse, et ord der peger på en tradition der er legitimeret gennem sin autencitet. Traditionen legitimeres af kanonen, der står som symbol og bevis på traditionernes eksistens. Kanonen og den heri installerede autentiske kultur, modarbejder globaliseringen og forsøger at gøre verden håndgribelig. Hermed bliver kulturen, i og med der er tale om hovedværker og hovedlinier, standardiseret ligesom kanonen ikke rummer plads til variationer. Her kunne man tilføje, at diskussionen om, hvilke værker der er blevet plads til i kanonen, viser, at der netop ikke er tale om mangel på variation. Det er da også Brian Mikkelsens pointe, når han understreger nødvendigheden af en værdidebat med konkret indhold: »Nej, lad os være uenige. Lad os tage

en livfuld og engageret diskussion om vores kulturarv og hvilke værdier vi ønsker at bære med os ind i fremtiden.«⁵⁵ Men værdidebatten med det konkrete indhold, kanonen, har jo netop belyst det valgte og dermed også den valgte tradition.

Konstruktionen af en fælles kulturel identitet muliggør altså et nationalt forestillet fællesskab. Dette nationale fællesskab samler borgerne i én kulturelt og territorielt afgrænset enhed. Det betyder at lokale og globale variationer som køn, etnicitet og klassetilhørsforhold undermineres til fordel for én identitet.

Kultur som distinktion

Der er, som følge af globaliseringen, opstået en gensidig afhængighed landene imellem. Men denne udveksling medfører ikke global homogenitet, tværtimod:

»En paradoksalt konsekvens af globaliseringsprocessen, bevidstheden om planetens og menneskehedens afgrænsethed og bundethed, er ikke at producere homogenitet, men at gøre os familiære med større diversitet, det vidtstrakte udvalg af lokale kulturer.«⁵⁶

Til trods for at økonomi og politik bliver verdensomspændende, bevirker globaliseringen ikke, at verden bliver en homogen enhed. Tværtimod har udviklingen medført en oplevelse af, at verden er et sted, der indeholder flere og modstridende opfattelser af den globale orden. Det udfordrer kultur- og raceklassifikationerne, da »den vestlige kultur« får økonomisk konkurrence fra industrielt voksende magter som Japan, Indien og Kina. De mellemøstlige landes islamiske kultur opfattes ligeledes som en kulturel og religiøs trussel. I Danmark er der øget bevågenhed omkring indvandrere og deres kulturer, der opfattes som konkurrerende med »den danske«. Den økonomiske vækst og globaliseringen har styrket de »ikke-vestlige kulturer«. De er pludselig blevet store nok, eller er kommet tæt nok på, til at kunne opfattes som konkurrerende modsat den tidligere underordning, hvor den moderne »vestlige kultur« blev opfattet som det højeste udviklingsstadium i en proces, hvor andre kulturer udelukkende var under vestens udviklingsniveau. Også denne udvikling møder modstand, især gennem betoningen af nationale og ofte vestlige værdier. Fra politisk side føres der værdikamp rettet mod værdirelativismen, eksempelvis udtaler Brian Mikkelsen: »Vi er gået til kamp imod den multikulturelle ideologi, der siger, at alt er lige godt. For hvis alt er lige godt, så er alt også ligegyldigt. Og det kan vi ikke acceptere.«⁵⁷ Med opgøret med relativismen bliver

opfattelsen af kulturer og subkulturer som sidestillede tilsidesat til fordel for en ide om, at kulturerne er hierarkiske og konkurrerende. Som sådan bliver den »danske majoritetskultur« dannet ved spejling i den anden. De danske værdier skabes i kraft af forestillingen om andre og konkurrerende kulturer, men i denne proces konstruerer man også den anden. Således bliver »den muslimske kultur« hos Brian Mikkelsen både middelalderlig og udemokratisk: »minoriteter praktiserer deres middelalderlige normer og udemokratiske tankegange.«⁵⁸ Der opstilles en konkret kultur og et bestemt værdisæt, der er en forudsætning for danskhed og dansk national identitet.

Den nationale identitet bidrager med en måde, hvorpå »os som nation« kan sammentænkes, og det »os« har en særlig karakter. Men det indeholder også en måde at opfatte dem, »de fremmede« på. Mary Douglas argumenterer for, at adskillelsen mellem rent og urent er en fundamental mekanisme i ethvert samfund, der anvendes til at opretholde den sociale orden.⁵⁹ Ved hjælp af denne mekanisme kan vi identificere os selv som anderledes end de andre.⁶⁰ Den nationale identitet muliggør altså en re-etablering af det fælles identitetsgrundlag, men samtidig bidrager den til, at det, der bryder med den skabte norm, negligeres eller udstødes. Det vil altså sige, at lokale forskelle og variationer, som eksempelvis klassesammenhæng, undermineres, idet verdens kompleksitet sættes i bås, hvad der sker i kraft af en standardisering af kulturen og installationen af en illusorisk orden.

Den danske majoritetskultur finder man i kulturkanonen. Kanonen er et bidrag til etableringen og opretholdelsen af en række forestillinger, som samfundet antages at være konstrueret i henhold til og være afhængig af. Den er altså et kulturpolitisk våben, der fremmer nationen og anviser, hvem vi som borgere er. Men i kraft af denne anvisning sættes der skel mellem mennesker, samfund og kulturer. Det sker i og med, at vi konstruerer vores egen fortælling negativt i forhold til hvad og hvem, vi ikke er. Derfor forsvinder relativismens idealer om sidestillede mennesker, kulturer og samfund til fordel for en hierarkisk struktur med danskeren, »den danske kultur« og Danmark, som øverst rangerende. Helt konkret betyder denne hierarkiske struktur, at subkulturerne fortrænges. Med den nyligt lancerede demokratikanon vil det demokratiske sindelag blive betonet og ekspliciteret, og i indfødsretsprøverne kan ikke-danske statsborgere få mulighed for at blive en del af det danske fællesskab, hvis de demonstrerer deres kendskab og tilslutning til den danske kultur og de danske værdier. Hvis man læser de 200 spørgsmål i opgavebanken til indfødsretsprøven samt lærebogsmaterialet hertil, giver det et klart billede af Danmark og de danske værdier. Danmark fremstilles som en demokratisk retsstat og

et verdsligt samfund, der har både personlig frihed og religionsfrihed, så længe de verdslige regler overholdes. Desuden er der et aktivt arbejdsmarked og en aktiv velfærdsstat, og Danmarks engagement i omverdenen og i de overnationale institutioner er knyttet til positive tiltag som menneskerettigheder og udviklingsbistand. Alt dette bygger på en fælles positiv kultur, tradition og historie, der er et territorialt afgrænset kulturområde. Her er problemet i og for sig ikke fremstillingen af Danmark og danske værdier, men eksklusionskriteriet. Disse værdier er noget, der er påkrævet for at kunne få dansk statsborgerskab og altså blive en del af den nation, man i forvejen bebor. Det der sker er, at i og med forskellige kulturer ikke længere er ligestillede, kan kultur bruges til at sætte skel og til at vurdere, hvorvidt et individ er dansk eller ej. For i det hierarkiske system har den danske kultur naturligvis de bedste værdier: »Der er stadig mange slag, der skal slås. Et af de vigtigste handler om den konfrontation, vi oplever, når indvandrere fra muslimske lande nægter at anerkende dansk kultur og europæiske normer.«⁶¹ I forbindelse med værdiernes hierarki har Michael Billig en interessant bemærkning, idet han siger, at alle samfund der opretholder en hær tror på, at nogle ting er mere værdifulde end livet selv, men at disse værdier varierer landene i mellem.⁶²

Den hierarkiske struktur medfører en fortrængning af ikke blot etniske minoriteter, men også subkulturer knyttet til mindre kulturbaserede fællesskaber. Det viser sig blandt andet i en nedgang i midlerne til kulturen. Revisionsfirmaet KPMG har lavet en analyse af kulturbudgetterne i finansloven fra 2001-2006, der viser, at der er 386 millioner mindre til kulturområdet, det vil sige en nedgang fra 0,823 % af statsbudgettet til 0,755 %. Analysen er dog blevet debatteret heftigt, da kulturministeriet afviste den. De mente, at KPMG havde benyttet en forkert beregningsmodel for prisudviklingen, og at det skulle betyde en regnefejl på 220,8 mio. kr., at indtægterne i forbindelse med salg af radiokanalerne blev undervurderet med 76,5 mio. kr., og at hverken 120 mio. til dansk film og skattefradragordninger til kunstnere er regnet med.⁶³ KPMG trak ikke rapporten tilbage. Kulturministeriets kritik blev afvist med henvisning til: At den anvendte beregningsmodel for prisudvikling ikke giver den store forskel, at indtægten i forbindelse af salg af radiokanalen er regnet med fordi den står i finansloven under kulturministeriet, men pengene blev senere omkonteret til finansministeriet, så de er ført ud igen, pengene til filmaftalen er flyttet fra en anden kasse under kulturministeriet (DR og TV2), så det er ikke en ny tilførsel til kulturen. Endelig tilføjes det også at: »kritiseres KPMG for ikke at medregne de økonomiske gevinster, som kulturlivet øjensynligt har fået i form af skattefradrag ... Så skal fradraget for prioritetsrenter også opføres som en udgift for boligministeren. Og

skal kulturstøtten så nedjusteres, når værdien af et fradrag bliver mindre værd fordi selskabsskatten sænkes?»⁶⁴ Det kan være svært at vurdere præcist hvor meget kulturstøtten er faldet. Men man kan gøre sig nogle konkrete iagttagelser. I perioden 2003-06 blev 65 biblioteker lukket, og fra januar 2007 til i dag er yderligere 106 biblioteker nedlagt som følge af strukturreformen,⁶⁵ Huset i Århus skal lukke ligesom også små og eksperimenterende teatre som Gran Teater for Dans i Århus og Gladsaxe Teater (der dog er genåbnet som Gladsaxe Ny Teater med støtte fra Gladsaxe kommune og forskellige fonde) må lukke. Den hierarkiske struktur sætter altså skel mellem mennesker. Flytninge og indvandrere, kan måles efter »danskhed«, og der føres en politik, hvor indvandrere ikke skal integreres, men assimileres i dansk kultur. Men også skel mellem de lokale kulturer, hvor den (re)konstruerede fælles nationale kultur underminerer subkulturer. Ligesom »danske« og »vestlige værdier« betones i internationale sammenhænge i en demokratisme, der bliver stillet som modsætning til ikke-vestlige udemokratiske samfund, der bør reformeres efter vestlig model.

Kanon eller kaos – Det lokale kulturbegreb

Med fokus på kulturkanonen som politisk projekt har det været min hensigt at illustrere koblingen mellem kultur og klasse i dansk politik i det nye årtusinde. Begreberne er afgørende for forståelsen af de nationalpolitiske tiltag, der som kanonen forsøger at imødekomme en række ændringer i de samfundsmæssige strukturer forårsaget af globaliseringsprocesser. Den politiske globaliseringsoptik betoner det globale som modsætning til det lokale. Denne optik konkretiseres kulturpolitisk gennem et forsøg på at (re)etablere det nationale fællesskab som en geografisk kulturenhed knyttet til nationen. Konstruktionen af nationen og et nationalt kulturfællesskab har afgørende betydning for opfattelsen af både kultur og klasse. Hvor globaliseringen åbner op for transnationale kultur- og klassefællesskaber, bliver kultur i den politiske optik først og fremmest knyttet til det nationale kulturfællesskab. Det nationale kultur- og identitetsfællesskab bliver en »overkultur«, der underminerer fællesskaber knyttet til klassernes økonomiske og sociale variationer. Den nationale sammenhængskraft betyder, at loyaliteten, der er knyttet til identitet og fællesskab, først og fremmest er funderet i nationen.

Men den nationale konstruktion er en illusorisk fortælling, der fungerer som en kompenserende figur, der pålægges den moderne verden, for at få denne til at fungere som en ordnet sammenhæng med nationen som den bærende figur. Projektet har det problem, at det er den samme globali-

serede verden, der tages afstand fra, der skal garantere og videreføre den etablerede orden. Det er problematisk, fordi der med enhedskulturen og den nationale konstruktion nok er tale om en illusion, men ved hjælp af den nationale identitetsbevidsthed, etableres der et ståsted, der bevirker, at de kulturelle normer og praksisser fastholdes, og godt nok skaber national sammenhængskraft, men også et modsætningsforhold mellem det lokale og det globale. Kulturen bliver repræsentativ for nationen som helhed, og dermed bliver relativismens opfattelse af kulturer og subkulturer som sidestillede tilsidesat til fordel for en ide om hierarkiske og konkurrerende kulturer. Den »danske majoritetskultur« dannes således negativt i sammenligningen med konkurrerende kulturer både nationalt, i forhold til lokale variationer, der fortrænges, og globalt, hvor den danske kultur dannes i modsætning til globale processer. Det bevirker, at der opstår skel mellem mennesker, samfund og kulturer, der ikke længere er ligeværdige, men underlagt et hierarki med danskeren, »den danske kultur« og Danmark, som øverst rangerende.

Noter

- 1 John Tomlinson: *Globalization and Culture*, Oxford 2001.
- 2 John P. McKay et al. (eds.): *A history of world societies*, 6th edition, Boston 2004.
- 3 Morten Møller (red.): *Dansk litteraturhistorie* 1-9, København 2000.
- 4 Anne-Marie Mai (red.): *Danske digtere i det 20. århundrede* I-III, København 2002.
- 5 Bertel Haarder et. al.: *Kampen om gymnasiet*, Holte 1982.
- 6 Allan Bloom: *The Closing of the American Mind*, New York 1986, p. 377.
- 7 Hans Hauge: »Fra klassiker til kanon« in *Modersmåls-Selskabets årbog*, København 2005, p. 89.
- 8 Torben Weinreich: »Litteraturens kanon – og børnelitteraturens« in Anette Øster Steffensen et. al. (red.): *Nedslag i børnelitteraturforskningen* 4, Roskilde 2003.
- 9 Allan Bloom: *The Closing of the American Mind*, New York 1986, p. 23
- 10 Brian Mikkelsen: »Kulturminister Brian Mikkelsens tale ved De Konservatives landsmøde«, <http://www.kum.dk/sw28752aps>, København, d. 25. september 2005.
- 11 www.enhedslisten.dk/nyhed.aps?nyhed=9329
- 12 www.socialdemokratiet.dk/default.aspx?func=article.view&cid=142823
- 13 www.radikale.dk/article.aspx?aid=52917&fid=5776
- 14 Ulla Dubgaard: »Kanonudvalgsmedlemmer truer med at gå« in *Information*, d. 28. september 2005.
- 15 Ibid.
- 16 Mikkelsen, Brian: »Ministerens forord« in *Kulturkontakten* (findes også på <http://www.kum.dk/sw33999.asp>), januar 2006.
- 17 Brian Mikkelsen: »Kulturminister Brian Mikkelsens tale ved offentliggørelsen

- af kulturkanon 2006«, <http://www.kum.dk/sw35012.aspx>, 24. januar 2006. d.
- 18 Ulla Dubgaard: »Kanonudvalgsmedlem bliver« in *Information*, d. 1. oktober 2005
- 19 Dorthe Skaaning Mathiesen (red.): »Kulturkanon« in *Kulturkontakten*, København 2006, p. 4.
- 20 Ibid.
- 21 Ibid.
- 22 Mikkelsen, Brian: »Hvorfor en kulturkanon?« <http://www.kum.dk/sw22950.aspx>, København november 2005
- 23 Ibid.
- 24 Anthony D. Smith: *Nationalisme. Teori, ideologi, historie*, Malden, Mass. 2001, p. 25.
- 25 Op.cit., pp. 41-46.
- 26 Anders Fogh Rasmussen: »Tale ved Folketingets åbning«, <http://www.statsministeriet.dk/Index/dokumenter.asp?o=2&n=0&d=2898&s=1>, København d. 2. oktober 2007.
- 27 Regeringen: *Fremgang, fornyelse og tryghed*, http://www.globalisering.dk/multimedia/55686_strat.pdf, København 2006, p. 1.
- 28 Dorthe Skaaning Mathiesen (red.): »Kulturkanon« in *Kulturkontakten*, København 2006, pp. 4f.
- 29 Brian Mikkelsen: »Hvorfor en kulturkanon?« <http://www.kum.dk/sw22950.aspx>, København november 2005.
- 30 John Tomlinson: *Globalization and Culture*, Oxford 2001, p. 1.
- 31 Begreb hentet i op.cit.
- 32 Mike Featherstone (ed.): *Undoing Culture. Globalization, Postmodernism and Identity*, London 1995, p. 50
- 33 James Clifford: *The Predicament of Culture. Twentieth-Century Ethnography, Literature and Art*, Cambridge, Massachusetts & London 1997, p. 3.
- 34 Begreb hentet hos Benedict Anderson: *Imagined Communities*, London 1991 (org. 1983).
- 35 Regeringen: *Fremgang, fornyelse og tryghed*, http://www.globalisering.dk/multimedia/55686_strat.pdf, København 2006, p. 1.
- 36 Statsministeriet: »Regeringsgrundlag 2005« <http://www.statsministeriet.dk/publikationer/reggrund05/index.htm>, København 2005, p. 1.
- 37 Bl.a. Pierre Bourdieu: *Distinktion. A Critique of the Judgment of Taste*, trans. Poul Patton, Cambridge 1984 og Pierre Bourdieu: *The Field of Cultural Production*, trans. Philip Richard Nice, Cambridge 1993.
- 38 Erwin Goffman: *The Presentation of Self in Everyday Life*, New York 1959.
- 39 Marshall McLuhan: *The Medium is the Message. An Inventory of Effects*, Harmondsworth 1967.
- 40 John Tomlinson: *Globalization and Culture*, Oxford 2001, p. 115.
- 41 John Storey: *Cultural Theory and Popular Culture*, London 1999, p. 91.
- 42 Dette er muligvis en for bred definition af 'min generation', som ikke nødvendigvis udelukkende er 'tavs'. I løbet af de seneste par år er der sket en øget politisering af kunsten, men jeg vil mene, at denne bevægelse endnu ikke er udpræget nok til at være kendetegnende for en 'ny generations' identitet.
- 43 Henrik Dahl: *Den kronologiske uskyld*, København 1998.
- 44 John Storey: *Cultural Theory and Popular Culture*, London 1999, p. 116.

- 45 Brian Mikkelsen: »Der er intet nationalistisk ved kulturarven«, in *Berlingske*, København d. 25. januar 2006.
- 46 Ibid.
- 47 Jeg er klar over, at bl.a. Bolter og Grusin Bolter, (Jay David & Richard Grusin: »Immediacy, Hypermedia, and Remediation«, in *Remediation. Understanding New Media*. Cambridge, Massachusetts og London 2001) hævder, at debatten om repræsentation nærmest er uddebatteret, idet ingen længere prøver at genskabe virkeligheden. I stedet lægger de vægt på selvrefleksionen, og hvorfor vi vælger, som vi gør. Alligevel vil jeg hævde, at spørgsmålet om repræsentation i denne forbindelse er centralt, idet der med kanonen insisteres på autenticitet.
- 48 Michel Foucault: *Viljen til viden*, Frederiksberg 2002 (org. 1976), p. 59.
- 49 Brian Mikkelsen: »Der er intet nationalistisk ved kulturarven«, in *Berlingske*, København d. 25. januar 2006.
- 50 Brian Mikkelsen: »Pressemeddelelse, 9. december 2004«, <http://www.kum.dk/sw17740.aps>, København 2004.
- 51 Brian Mikkelsen: »Kulturminister Brian Mikkelsens tale ved offentliggørelsen af kulturkanon 2006«, <http://www.kum.dk/sw35012.aspx>, København d. 24. januar 2006.
- 52 Dorthe Skaaning Mathiesen: »Kulturkanon« i *Kulturkontakten*, København 2006, p. 4.
- 53 Brian Mikkelsen: »Hvorfor en kulturkanon?« <http://www.kum.dk/sw22950.aps>, København november 2005.
- 54 Svetlana Boym: *The Future of Nostalgia*, New York 2001.
- 55 Brian Mikkelsen: »Der er intet nationalistisk ved kulturarven«, in *Berlingske*, København d. 25. januar 2006.
- 56 Mike Featherstone (ed.): *Undoing Culture. Globalization, Postmodernism and Identity*, London 1995, p. 86.
- 57 Brian Mikkelsen: »Kulturminister Brian Mikkelsens tale ved De Konservative landsmøde«, <http://www.kum.dk/sw28752aps>, København, d. 25. september 2005.
- 58 Brian Mikkelsen: »Kulturminister Brian Mikkelsens tale ved De Konservative landsmøde«, <http://www.kum.dk/sw28752aps>, København, d. 25. september 2005.
- 59 Mary Douglas: *Risk and Blame. Essays in Cultural Theory*, London 1992
- 60 Michael Billig: *Banal Nationalism*, London 1995, p. 61.
- 61 Brian Mikkelsen: »Kulturminister Brian Mikkelsens tale ved De Konservatives landsmøde«, <http://www.kum.dk/sw28752aps>, København d. 25. september 2005.
- 62 Billig op.cit., p.1.
- 63 Kulturministeriet: »Pressemeddelelse. Store fejl og forglemmelser i rapport fra KPMG«, www.kum.dk/sw51629.asp, København december 2006.
- 64 Arne Würgler og Poul Henrik Jensen: »Talkrig – Brian oppe i det røde felt« in *Politiken* d. 21. december 2006.
- 65 Anita Brask Rasmussen: »Rationalisering« in *Information* d. 07. september 2007.

